

Muutusi inglise keele riigieksami kirjaliku osa hindamisjuhendis.

Ene Alas

Tallinna Ülikooli inglise keele õppetooli lektor.

REKK-i võõrkeele riigieksami ekspertnõukogu liige.

Ester Roosmaa

REKK-i inglise keele peaspetsialist.

2007.a. kevadel rakendub inglise keele riigieksami kirjaliku osa hindamisel uus hindamisjuhend. Hindamisjuhend koosneb kahest uuest hindamisskaalast: esimese e. lühikese kirjutamisülesande hindamisskaalast ning teise e. pika kirjutamisülesande hindamisskaalast ja skaalasid seletavast kaaskirjast. Mõlemad skaalad baseeruvad varasematel aastatel kasutatud skaaladel, kuid muutused nendes on niivõrd ulatuslikud, et võõrkeele riigieksami koostamiskomisjon pidas vajalikuks mõlemat skaalat pikemalt tutvustada ja selgitada.

Hindamisskaalade arendamise peamiseks eesmärgiks on muidugi hindamise standardiseerimine, sellise olukorra tagamine, et õpilaste samakvaliteedilised kirjatööd saaksid hindamisprotsessis sama arvu punkte. See tähendab skaalade väljatöötamiseprotsessis seda, et hindamiskriteeriumid oleksid sõnastatud nii selgelt, et hindajatel oleks võrdlemisi ühesugune arusaam sellest, mida konkreetne tasemekirjeldus taotleb ja kus ta antud tasemekirjelduste süsteemis asub. Näiteks, missugused omadused peavad õpilase kirjatükil olema selleks, et sellele võiks grammatika kategoorias maksimumpunktid anda ja millisel juhul selles kategoorias vähem punkte saab.

Teisest küljest peab skaala töötama ka nii, et kui erinevad hindajad rakendavad sama skaalat ühe ja sama töö puhul, siis see töö saaks sama või vähemalt ligilähedaselt sama arvu punkte. Loomulikult ei hinda töid mitte skaala vaid ikka hindajad ning skaala kasutamise harjutamine (hindajate standardiseerimine) on äärmiselt oluline ühtlase hindamistulemuse tagamisel. Selgete kriteeriumitega hindamisjuhend on hindamise ühtlustamise seisukohalt aga oluline esimene samm. Kuna eelmise hindamisjuhendiga esines olukordi, kus hindamistulemus erinevate hindajate puhul erines kuni 11 punkti (maksimaalne võimalik punktide arv on 20), oli ilmselt põhjust ka hindamisskaala üle vaadata ja täpsemaks kirjutada.

Kolmas arvestatav hindamisjuhendi muutmise põhjus oli soov viia hindamisskaalad vastavusse nende hindamisskaaladega, millega meie õpilased võivad oma edasises akadeemilises karjääris kokku puutuda. Seega on skaaladel kasutatavad hindamiskriteeriumid valitud nii, et nendega oleks ühelt poolt võimalik hinnata nende teadmiste määra, mida meie riiklik õppekava ette näeb, kuid teiselt poolt on need samad kriteeriumid hindamise aluseks ka selliste rahvusvaheliste eksamite hindamisskaaladel nagu IELTS, FCE, CAE jne ning ka Euroopa keeleõppe raamdokumendis. Eelmisi hindamisskaalasid kritiseeriti rahvusvahelistel kohtumistel sageli selle tõttu, et erinevad kriteeriumid omasid erinevat kaalu. Näiteks oli sõnavara ja grammatika eest võimalik saada oluliselt rohkem punkte kui teksti ülesehituse, sidususe ja ladususe eest. Tegelikult tähendaks selline lähenemine seda, et võõrkeeles tuleb õpetada eelkõige sõnu ja grammatikat, kuidas aga teksti luua ja korrastada ei ole sama tähtis. Tehes hindamisskaalades selliseid mõõndusi suuname paratamatult õpetajaid ka niimoodi õpetama. Kui aga õpilane nüüd mingisse uude konteksti satub (näiteks välisriigi ülikooli õppimiseks inglise keele eksamit teeb), kus antud mõõndusi ei tehta, leiab ta end paratamatult olukorrast, kus ta kaotab punkte, kuna teatud osa oskust talle piisavalt õpetatud ei ole.

Niisiis motiveeris hindamisskaalade muudatusi eelkõige õiglasema ja järjekindlama hindamistegevuse taotlus ning soov võimaldada õpilastel oma riigieksamihinde tulemuse põhjal analoogilises kontekstis adekvaatsemalt oma võimalikku tulemust aimata.

Ülaltoodust lähtuvalt valmis inglise keele riigieksamikomisjonis neli dokumenti, mis inglise keele riigieksami kirjaliku osa hindamist reguleerivad:

- A Marking Scale for Letters
- Guidelines for using the Marking Scale for Letters
- A Marking Scale for Essays and Reports
- Guidelines for using the Marking Scale for Essays and Reports

ehk siis kaks hindamisskaalat ja kummagi hindamisskaala jaoks ka selgitav kaaskiri.

Kirjade hindamise skaala.

Inglise keele riigieksami kirjalik osa koosneb kahest osast. Esimese, lühema ülesandena peavad õpilased kirjutama ametliku/ poolametliku kirja(inglise keele õpikutes õpetatud rubriigis *semi-formal letter* või *formal letter*). Ülesande tüübina ei esine isiklik, mitteametlik (personal, informal) kiri kuna see oskus peab olema omandatud põhikooli inglise keele kursuses. Teksti pikkus on 120 sõna, kusjuures hinnet ei mõjuta veel kümne protsendi võrra lühemad või pikemad tekstid. Võrreldes varasemaga on kadunud lubatud vahemik 80 – 120 sõna, mis lubas õpilastel maksimumpunkte saada ka oluliselt lühema teksti eest. Kirjutamisosaks valmistumisel on õpilasi mõistlik juhendada ka mitte kirjutama nõutust pikemaid tekste lootuses lisapunkte saada. Ettenähtust pikem töö lisapunkte ei anna, tööde hindaja hindab ainult ettenähtud sõnade arvuga edasi antud teksti. Liiga pikka teksti kirjutades võib aga juhtuda, et kirja lõppsõna jääb ettenähtud tekstipikkusest välja ja ülesande täitmise täpsuse eest saadavate punktide arv hakkab kannatama.

Ülesanne on sõnastatud nii, et kirjutajal on teada kellele ta kirjutab ja missugust informatsiooni kiri peab sisaldama. Kirja kirjutades ei pea õpilane kirjutama aadressi ega kuupäeva. Aadressi mittekirjutamise kohta on lähteülesandes selge juhend, kuupäev on vastuselehel juba antud. Samuti ei tohi hindamise usaldusvääruse võimaliku kahjustamise tõttu õpilane kasutada oma nime. Ka see, millist pseudonüümi kirjas kasutada tuleks, on lähteülesandes öeldud. Seega on üks oskus, mida eksami ettevalmistuse perioodil eraldi harjutama peab, oskus lähteülesannet mõista.

Kirja hinnatakse kahe kriteeriumi põhjal: ülesande täitmise täpsus (task completion) ja keeleline korrektsus (language). Hindamine toimub allpool esitatud skaala põhjal.

A Marking Scale for Letters

	Task Completion (TC)	Language (L)
4	Responds to all aspects of the prompt. Ideas presented and supported. Clear organisation (uses paragraphs, logical). Correct format.	Lexically and grammatically correct. Complex structures. Correct spelling. Appropriate tone.
3	Responds to most aspects of the prompt. May lack support. Clear but does not have paragraphs. Mostly correct format.	Lexically and grammatically mostly correct, with few unsystematic spelling mistakes. Some complex structures used. Tone inappropriate at times.
2	Important parts of the prompt not	Basic vocabulary and grammar well

	mentioned. May require re-reading because of poor organisation. Faulty format.	controlled. Mostly simple sentences. Frequent grammar and spelling mistakes. Inappropriate tone
1	Attempts to write a letter but most aspects of the prompt have not been addressed. Hard to follow due to lack of organisation.	The text abounds in grammar and spelling mistakes but can still be comprehended. Writer has minimum control of the lexis and grammar.
0	Does not write a letter. The prompt has been ignored. Fewer than 50 words.	Errors in grammar and spelling predominate to the extent that the text cannot be understood.

Kuigi skaala tasemete kirjeldused erinevad selgelt üksteisest, tekib hindamisskaala esmakasutajal kindlasti probleem tasemekirjelduste interpreteerimisega. Näiteks, mida tähendavad TC kriteeriumi puhul sõnad *all, clear, correct, most, mostly*. Kujuneb ju just nende sõnade tõlgendamisest õpilasele antavate punktide arv. Kui üks hindaja otsib tööst just nimelt kõiki (*all*) nõutud omadusi, tema kolleeg aga, kes on pisut leebem hindaja, annab maksimumpunktid ka juhul kui üks omadus on puudu (peaaegu kõik on ju olemas), tekibki olukord kus erineva kvaliteediga töö eest on tahtmatult sama arv punkte antud, sest hindajate tasemekriteeriumite tõlgendus on erinev.

Selliste olukordade ennetamiseks ja hindajatekoolituse tõhustamiseks saigi hindamisskaalale koostatud ka kaaskiri *Guidelines for using the Marking Scale for Letters*, mis iga tasemekirjelduse detailset lahti kirjutab. Kuna kaaskirja näol on tegemist dokumendiga, mida täies mahus vajavad ainult riigieksami kirjalike tööde hindajad, avaldame siin selle vaid osaliselt. Näiteks ütleb erimese ülesande hindamisskaala ülesande täitmise täpsuse (task completion) kriteeriumi kohta järgmist:

TC4. Four points can be awarded when all the points of the prompt have been adequately covered, i.e. mentioned and elaborated (commented on, briefly developed). The text has paragraphs that are logical. The text flows smoothly. All the required parts of the letter are present (salutation, purpose for writing, body of the letter, required action, if appropriate, closing remarks, sign-off).

Niisiis on neli punkti võimalik anda juhul, kui kõik ülesande alapunktid on adekvaatselt täidetud, s.t. neid on mainitud ja lühidalt laiendatud. Tekst on kindlasti liigendatud lõikudeks, mis on loogilised. Tekst on ladus. Kõik nõutud kirja osad on olemas (tervitus, kirjutamise eesmärk, teema arendus, oodatav käitumine adressaadi poolt, lõpumärkused, allkiri).

Maksimumpunktid keele kasutamise (L) kriteeriumi puhul on sõnastatud järgmiselt:

L4. Four points can be awarded when the vocabulary is appropriate for the task and correctly spelt. The writer uses complex sentence structures and a variety of grammatical forms (active and passive tenses, non-finite forms, etc). Grammatical errors are extremely rare and certainly not of a systematic nature. There are no lapses in capitalisation (I, English, Estonian, Tuesday, March, etc.) and basic punctuation rules (full stops at the end of affirmative sentences and indirect questions, a question mark at the end of a direct question, no comma before that, a comma after an if-clause, upper case inverted commas before and after a direct quote, its vs. it's). The tone is correct all through, i.e. the writer does not use colloquialisms or slang in a formal letter. The text may have 2 mistakes of any nature.

Nelja punkti vääriliseks tunnistatakse töö, kui kirjas kasutatud sõnavara on olukorrale kohane ja ortograafiliselt õigesti kirjutatud. Kirjutaja kasutab keerulisi lausekonstruktsioone ja erinevaid grammatilisi vorme (isikuline ja umbisikuline kõneviis, lauselühendid jne) kusjuures grammatikavead on väga harva esinevad ja kindlasti mitte süstemaatilised. Vigu ei tohiks esineda peamiste suurt algustähte nõudvate sõnade kirjutamisel (keelte ja rahvuste nimed, päevade ja kuude nimed). Kirjutaja kasutab kogu kirjas ametlikku tooni ning väldib slängi.

Senisest suuremat tähelepanu pööratakse mõlema kirjaliku ülesande puhul kirjavahemärkide kasutamisele. Vanemates õpikutes kirjavahemärkide kasutamist inglise keele õpikute kirjutamisosad ei õpetanud ning seega võis vaikimisi järelduse teha, et inglisekeelses tekstis kirjavahemärgid selgelt reguleeritud ei ole ja seega neid õpetada pole mõtet ega vist võimalikki. Viimase paari aasta jooksul on ka inglased (ameeriklased tegid seda juba mõnevõrra varem) üllitanud mitmeid interpunktsiooni õpikuid/ käsiraamatuid. Kirjavahemärkide kasutamisele tõmbavad tähelepanu uuemad keeleõpikud. Samuti on rahvusvahelistesse hindamisskaaladesse sisse kirjutatud kirjavahemärkide kasutamise oskus. Inglise keele riigieksami hindamisel tuleb seega ka meil tähelepanu pöörata sellele, et vähemalt elementaarsemadki kirjavahemärgid korrektselt kasutatud oleksid: punkt jaatava lause ja kaudse küsilause lõpus, küsimärk küsilause lõpus, koma tingimuslauses kõrvallause (if-clause) aga mitte pealause järel, koma puudumine sidesõna *that* ees, jutumärgid otsese kõne puhul, mis inglise keeles on alati 'üleval'. Siin loetletud kirjavahemärkide kasutamise reeglid on momendil ainsad, mille kasutamise õigsust hindamisel jälgitakse.

Kirja hindamisskaala liigub viie taseme kaudu peaaegu veatust tööst kuni sellise kirjatükini, mida vaevalt ülesandega seostada annab või kus keelekasutus on selline, et kirjutatut mõista pole võimalik. Näide ülesande täitmise täpsuse null-taseme kirjeldusest:

TC0. No points are awarded for task completion if the prompt has been ignored altogether, although the student has written a letter. Also, when instead of the letter some other text-type has been produced (e.g. a description, a dialogue, a poem, a report, an essay, a fairy-tale, etc.)

Punkte pole niisiis selle kriteeriumi eest üldse võimalik anda, kui ülesande teemat on täies ulatuses ignoreeritud, kuigi õpilane on kirjutanud kirja. Sama kehtib ka sellisel juhul, kui õpilane on küll säilitanud ülesande teema, kuid kirjutanud mingi muu tekstitüübi – kirjelduse, dialoogi, luuletuse, aruande, essee, muinasjutu jne.

Keelekasutuse null-taseme kirjeldus on järgmine:

L0. No points can be awarded if the text is, for the most part, incomprehensible.

Keele kriteeriumi põhjal antakse null punkti juhul kui tekst on enamuses arusaamatu.

Essee ja aruande hindamise skaala.

Riigieksami teise ülesandeks on kas essee või aruande kirjutamine. Jutustus ülesande tüübina vajab veel põhjalikumat eeltestimist, et see ülesandena reliabiilne oleks. Siiani eelkatsetatud variandid on andnud tulemuse, kus kirjutatud vastuste variatiivsus on liiga suur selleks, et nende põhjal usaldusväärseid järeldusi teha. Kuigi näiliselt lihtsam, on jutustuse struktuuri inglise keeles suhteliselt keerulisem selgeks õpetada kui essee või aruande struktuuri. Jäägu see õppimise järgmisele tasemele.

Essee või aruande nõutud pikkuseks on 200 (+/- 10%) sõna. Nagu eelmisegi ülesande puhul tuleb õpilasi juhendada nõutava pikkusega tekste kirjutama, et need ei oleks ei liiga lühikesed ega ülearu pikad. Jällegi ei anta pikema töö eest lisapunkte, küll aga võib liiga lühikese töö eest punkte kaotada. Tekst peab olema kirjutatud kirjeldatud teemal ja järgima inglisekeelsele esseele ja aruandele esitatud nõudeid.

Essee puhul antakse kirjutamiseks teema, mis oma sõnastuses peaks andma õpilasele ideid selle kohta millest kirjutada. Teemat ei sõnastata lühipealkirjana (*Weather in Estonia*) vanasõnana (*Better Late than Never*) ega lakoonilise mõttetena (*Beauty is in the Eye of the Beholder*), mida essee käigus lahti tuleks mõtestada. Teemad on õppekava teemade põhjal sõnastatud arvamused või väited, mis haakuvad keskkoolis/gümnaasiumis läbivõetud temaatikaga, puudutavad kaasaegset maailma ja nõuavad seisukohavõtmist antud küsimuses.

Inglisekeelse (kooli)essee struktuur on väga standardne ja paljudes õpikutes piisava detailsusega selgitatud ja näitlikustatud. Essee pikkus on neli kuni viis lõiku. Esimene lõik moodustab sissejuhatuse, kus esimene lause peaks tõmbama lugeja tähelepanu (hook) ning paar järgmist lauset peaksid viima sealt essee põhiväiteni (thesis statement). Kaks kuni kolm lõiku peaksid nüüd põhiväidet avama. Igas lõigus esitatakse esimeses lauses väide (topic sentence) ja tõestatakse/toetatakse seda siis näidete, arvude või tsitaadiga (supporting evidence). Oluline on, et igas lõigus räägitakse ainult ühel teemal, ega hüpata ühelt argumendilt teisele. Viimane lõik moodustab kokkuvõtte ja peaks esimeses lauses võtme eelpooltoodud arutluse kokku ning seejärel lisama sellest tuleneva lõpumärkuse.

Aruande lähteülesandes on tavaliselt esitatud mingisuguse uurimuse või küsitluse tulemused graafiku või diagrammina. Tulemused tuleb nüüd esitada tekstina ja analüüsi lõpus anda aruande saajale soovitus tegutsemiseks. Lähteülesanne määratleb kirjutaja staatuse, aruande adressaadi ja aruande kirjutamise põhjuse.

Ka inglisekeelse aruande struktuur on üsna konkreetne ja erinevates käsiraamatutes esineb vaid väikest variatiivsust. Tekst peaks samuti koosnema neljast kuni viiest lõigust. Esimene lõik on sissejuhatus, mis ütleb, mis eesmärgil aruanne on kirjutatud, kes on kirjutaja (tema staatus) ja millisel informatsioonil aruanne põhineb. Järgmised kaks kuni kolm lõiku räägivad peamistest aruande punktidest. Need lõigud võivad kuid ei pruugi omada alapealkirja. Küll aga peab igas lõigus esitatud põhiväide olema toetatud graafikus või diagrammis esitatud andmetega. Viimane lõik on kokkuvõtte, mis summeerib esitatud punktid ja annab soovitusel adressaadile selle kohta, milliseid samme antud informatsioonile tuginedes oleks mõistlik astuda. Kõik see, mis puudutab lõigu ühtsust, millest ülalpool essee puhul juba juttu oli, kehtib muidugi ka siin.

Esseed ja aruannet hinnatakse neljast kriteeriumist lähtuvalt: ülesande täitmise täpsus, teksti korrastatus, sõnavara ja grammatika. Maksimaalne punktide arv iga kriteeriumi puhul on kolm ja minimaalne – null. Seega maksimaalne punktide arv, mille essee või aruande eest saada võib on 12. Ka essee ja aruande hindamiseks töötasime välja nii hindamiskaala kui ka selle kaaskirja *Guidelines for the Marking Scale of Essays and Reports*.

A Marking Scale for Essays and Reports

	Task Completion	Organisation	Vocabulary	Grammar
3	Addresses all aspects of the prompt. Ideas are presented and supported by examples.	The message can be followed without an effort. All required elements present. Clear paragraphs. Each paragraph has one central topic,	Appropriate, wide vocabulary. Error-free word-formation. Formal register. Correct spelling.	A wide range of grammatical structures. Complex structures predominate. Punctuation well managed.

		which is developed. Linking devices used within and between paragraphs.		
2	Addresses the prompt partially. Does not always support.	Organisation is evident but may not always be logical. Some required elements missing. No paragraphs, but logical. Problems with linking devices.	Good general control of vocabulary. Mostly correct usage. Inconsistent register. Word-formation problems. Some spelling mistakes.	Mostly error-free grammar. Simple sentences predominate. Some punctuation errors.
1	The content is barely related to the prompt. Mentions or copies the prompt without developing.	No apparent organisation. Random, illogical paragraphs. Relations between ideas unclear. Linking devices mostly not used.	Vocabulary quite limited. Frequent incorrect usage. Inappropriate register. Spelling mistakes make comprehension problematic.	Limited range of grammar with frequent errors. Frequent punctuation errors.
0	Ignores the task. Plagiarised work.	The writing does not communicate. Plagiarised work.	Misspelling prevents understanding. Plagiarised work.	No ratable language. Plagiarised work.

Ülesande täitmise täpsus (task completion = TC) hindab seda, mil määral lähteülesanne on kirjatöös täidetud. Maksimaalne punktide arv antakse selle kriteeriumi puhul tööle, mis vastab järgmisele kirjeldusele:

TC3. Three points can be awarded when all the aspects of the prompt have been fully addressed, i.e. not copied from the prompt but appropriately adapted/paraphrased/modified and illustrated with examples or other types of supporting evidence (statistics, quotes).

Töös on põhjalikult kajastatud kõik lähteülesande alapunktid. See tähendab, et neid on mainitud oma sõnadega, mitte sõna-sõnalt ülesandest maha kirjutatud. Väiteid kinnitavad näited või muu tugiinformatsioon (statistilised andmed, tsitaadid jne.)

Null punkti saab töö juhul kui töö vastab järgmisele kirjeldusele:

TC0. No points can be awarded if the student does not write an essay or a report or if the writing completely ignores the prompt/rubric.

Kirjutaja ei ole kirjutanud esseed või aruannet või kirjutatud on küll õige tekstiüüp, kuid kirjutaja on täielikult eiranud lähteülesannet.

Teksti ülesehitus on teine hindamiskriteerium, mida essee/ aruande juures hinnatakse. Siin on maksimumpunktide tasemekirjeldus sõnastatud järgmiselt:

O3. Three points can be awarded if the writing is logical, clear and understandable without any re-reading. The text has been divided into logical paragraphs (one idea per paragraph). The writer has used appropriate linking devices between paragraphs (e.g. to begin with, secondly, next, etc.)

and inside them (consistent personal pronoun use, relative, interrogative, demonstrative pronoun use).

Teksti ülesehitus on loogiline, selge ja arusaadav esimesel lugemisel. Tekst on liigendatud loogilisteks lõikudeks, millest igaüks kajastab üht mõtet. Teksti ladusus on saavutatud sidesõnade õige kasutamisega nii lõigu sees kui lõikude vahel.

Ülesehituse eest saab null punkti kui

00. *No points can be awarded if the text cannot be understood because of the coherence problems.*

Töö ülesehitus ei võimalda tekstist aru saada.

Essee/ aruande hindamise kolmas kriteerium on sõnavara ja neljas kriteerium grammatika. Nõuded, mis nende kriteeriumite puhul kirjatööle esitatakse on eelpool juba kirjeldatud kriteeriumi *language* all (vt. kirja hindamisskaala kaaskirja kirjeldusi).

Oluline on antud skaalade puhul märkida ka seda, et null punkti saamine ühes kategoorias ei tähenda automaatselt nullpunkte ka teistes kategooriates, välja arvatud juhul kui tegemist on plagiaadiga.

Uute hindamisskaalade kasutuselevõtmine nõuab kohanemist ja harjutamist/ harjumist nii skaala koostajate, kirjalike tööde hindajate kui ka õpetajate ning õpilaste poolt. Plaanis on läbi viia koolitused nii hindajatele kui ka õpetajatele, et tasemekirjeldusi täpsemalt selgitada ning nende kasutamist harjutada. Koolituste käigus on igal osalejal siis juba võimalik täpsustavaid küsimusi esitada ja oma hindajaoskust kujundada.